

שלג, ברד, כפור, גליד, מלח, טיט

משנה

אלו מעלין ולא פוסלין: השלג והברד והכפור והגליד והמלח והטיט הנרוק.
אמר ר' עקיבא: היה ר' ישמעאל דן כנגדי לומר השלג אינו מעלה את המקוה והעידו אנשי מידבא משמו שאמר להם צאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחלה.
ר' יוחנן בן נורי אומר: אבן הברד כמים. (היינו: כמים השאובים)
כיצד מעלין ולא פוסלין? מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת נפל מהם סאה לתוכו והעלהו נמצאו מעלין ולא פוסלין.

תוספתא

עיגולי שלג המשוקעים בבור - הרי אלו מעלין. ר' יהודה אומר: אין מעלין. ומודה ר' יהודה שהוא מביא טיט הנרוק בעריבה ומשיק ויורד וטובל.

דין שאובים ב: שלג/ברד/כפור/גליד/מלח/טיט

רא"ש, רמב"ם: (1) הא דקתני מעלין ולא פוסלין היינו **אע"פ שהם שאובים**, דלא שייד פסול שאובים אלא במים, והיינו דיכול לקחת שלג/ברד/כפור/מלח/טיט בידיים ולתת למקוה ומעלה אותו, והראיה מהמעשה במשנה שאמר להם צאו והביאו שלג וכן בברייתא קתני שמביא טיט הנרוק וכו', (2) **ואפילו עשה כל המקוה משלג/ברד/כפור שאוב כשר**.
וכ"פ שו"ע ל

ראב"ד: (1) מסכים עם הרא"ש והרמב"ם שאפשר להשלים את המקוה בשלג וכו' שאוב, (2) **אבל אם עשה כל המקוה בשלג וכו' שאוב - פסול**.

רז"ה: במשנה מדובר בלא שאובים, ודין שלג וכו' לענין שאובים כדין המים בין לפסול בין להכשיר. ובענין המעשה דאנשי מידבא מדובר שמשכו בידיהם להוליכו עם הקרקע ואין כאן שאובים.

נימוק המתירים:

ערוה"ש: כיון דכל אלו עדיין אין שם מים עליהן עד שנמוחו ונעשו מים הי"ז כמו שנעשו מים במקוה ע"י שמים ולא בידי אדם ולא ע"י כלים, ומה לי אם השלג נפל מן השמים למקוה ונמחה ונעשה מים או שהוא נתן השלג כיון דעדיין אינו מים וכן כולם.

דין טבילה במקוה שכולו שלג/ברד/כפור¹ שלא הופשר שיש בו מ' סאה

ה"ר שמריה: הטובל בשלג שאינו מופשר ומחזיק מ' סאה עלתה לו טבילה.²

ה"ר אליעזר, רבינו שמחה, ראב"ד: דוקא בהופשרו כשר, אבל לא הופשרו פסול.³

שיטת הרא"ש: הב"י כתב דלדעת הרא"ש כשר, אך הש"ך כתב דאפשר לפרש דלא כתב דמהני אע"פ שלא נימוח אלא לענין השלמה אבל במקוה שכולו שלג לא.

שיטת הרמב"ם: הב"י כתב דלדעת הרמב"ם כשר, ומה שכתב הרמב"ם "וריסקן" רוצה לומר מיעד חללו. אך הש"ך כתב דלדעת הרמב"ם פסול, והאי "וריסקן" רוצה לומר שריסק עד שנעשו מים ואז כשר, אך לענין השלמה משלים גם אם לא הופשר.

פסיקת ההלכה:

הב"י כתב דדברי רבינו שמריה נראים בעיניו, ומ"מ אין להקל לעשות מעשה באיסור דאורייתא נגד ה"ר אליעזר ורבינו שמחה, ומיהו לטבול ידיו בשלג לאכול לחם אם אין לו מים כיון דנטילת ידיים דרבנן יש להקל.

שו"ע ל – מסתימת דבריו משמע שמתיר.

[שו"ע או"ח קס"ב – פסק לגבי נטילת ידיים כשיטת ה"ר אליעזר והרא"ש שמחה שפסול וצריך שירסקן עד שיעשו מים. [וצ"ע כי הפסקים של השו"ע סותרים זה את זה (ש"ך)]]

רמ"א ל – הביא דעת המתירים ודעת האוסרים, ופסק דטוב להחמיר לכתחילה.

ש"ך פסק דמן הדין לא מהני טבילה בכולו שלג שלא הופשר (וכך דעת ראשונים רבים), ורק לענין השלמה מהני.

[חתי"ס - ולכן לאחר שנתמלא הגומא שלג לא יצוק עליה מים חמין כדי להפשירן, כי שלג שלא הופשר אין טובלין בו ונמצא המים חמים השאובים פוסלין את המקוה טרם שנפשר מ' סאה שלג, אלא יניחו על הגומא טס ברזל מלובן ונחלים הרבה עד שיופשר השלג ממילא]

אופן חישוב כמות השלג (לדעה המתירה בשלג שלא הופשר):

רמ"א: וכשמשער שיעור המקוה בשלג ימעך חללו תחילה (ולהכי תניא בתוספתא "עיוגולי שלגי", דצריך שיהא נכבש יחד וקשה כדי שלא יחסר ממנו כשיהיה נימוח - רא"ש).

¹ ערוה"ש: דין זה הוא רק בשלג וברד וכפור, כמו שכתב בשו"ע, דבמלח וטיט לא שרינן לטבול בהם, דבסוכה יט: מוכח דרק להשלים שיעור המקוה כשר אבל אין טובלין בו.

² פת"ש הביא מי שסובר שאף ה"ר שמעיה לא התיר לטבול בשלג שלא נימוח אלא בשלג שבבקעה או שירדו למקוה ממילא שלא בידים, אבל אם הביאו שלג בידים לכו"ע בעינן שיתפשרו עד שיעשו מים.

³ רבינו שמחה כתב סברא כי אי אפשר שכל השלג העולה למי סאה יגע בבשרה, והב"י חולק דאין צריך שכל המי סאה יגעו בבשרה.